

ประโยค ป.ธ.๙
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

๑. ทิฏฐมมโม ปัจจกชภูโต ปัจจุปปนโน อตตภาโว ตตถ เวทิตพฺพํ
 วิปากานุกวนวเสนาติ ทิฏฐมมเวทนียํ ฯ ทิฏฐมมโต อนนตรํ อุปฺปชฺชิตฺวา เวทิตพฺพํ
 อุปฺปชฺชเวทนียํ ฯ อปเร อปเร ทิฏฐมมโต อณฺณสุมี ยตถ กตถจि อตตภาเว เวทิตพฺพํ
 กम्मํ อปราริยเวทนียํ ฯ อโหสิ เอว กम्मํ น ตสฺส วิปากो อโหสิ อตฺถิ ภวิสฺสติ วาติ
 เอวํ วตตพฺพกम्मํ อโหสิกम्मํ ฯ ตตถ ปฏฺฐิปกฺขเหติ อนภิกฺขตตาย ปัจจยวิเสเสน ปฏฺฐิตฺท-
 วิเสสตาย จ พฺลวภาวปฺปตฺตา ตาทิสฺสส ปุพฺพาทิสฺสขารสฺส วเสน สาทิสฺสา หุตฺวา ตสฺมีเยว
 อตตภาเว ผลทายินี ปรมเจตนา ทิฏฐมมเวทนียํ นาม ฯ สา हि วุตฺตปฺปการเณ
 พฺลวชวนสนฺदानเณ कुณวิเสสยฺยเตสฺส อุปการาปการวสฺสปฺปวตฺติยา อาเสวนาลาเกณ
 อปฺปวิปากตาย จ อิตฺรทฺวยํ วิย ปวตฺตสนฺदानุปรมาเปกฺขํ โอภาสลาภาเปกฺขณฺจ กम्मํ น
 โหตีติ อีเรว ปุพฺพมตฺตํ วิย ปวตฺติวิปากมตฺตํ อเหตุกผลํ เทติ ฯ

อตฺตสาธิกา ปน สตฺตมชวณเจตนา สนฺนิฏฺฐาปกเจตนาภูตา วุตฺตนเยน ปฏฺฐิตฺทวิเสสา
 อนนตรตตภาเว วิปากทายินี อุปฺปชฺชเวทนียํ นาม ฯ สา จ ปฏฺฐิสฺนธิ ทตฺวา ว ปวตฺติวิปากํ
 เทติ ฯ ปฏฺฐิสฺนธิยา ปน อทินฺนาย ปวตฺติวิปากํ เทตีติ นตฺถิ ฯ จุตฺติอนนตรมฺหิ อุปฺปชฺช-
 เวทนียสฺส โอภาโส ปฏฺฐิสฺนธิยา ปน ทินฺนาย ชาติสฺเตปิ ปวตฺติวิปากํ เทตีติ อาจริยา
 วทฺนติ ฯ ยถาวุตฺตการณวิรโหโต ทิฏฐมมเวทนียาทิภาวํ อสมปฺตฺตา อาทิปริโยสานเจตนาณํ
 มชฺเณ ปวตฺตา ปณฺจกเจตนา วิปากทานสภาวสฺส อนุปฺจฉินฺนตฺตา ยทา กทาจิ โอภาสลาภ
 สติ ปฏฺฐิสฺนธิปฺปวตฺติสฺส วิปากํ อภินิพฺพาทนฺที อปรารเวทนียํ นาม ฯ สกสกกาลาตีตํ ปน
 ปุริมกम्मทฺวยํ ตติยมฺปิ จ สํสารปฺปวตฺติยา โวจฉินฺนาย อโหสิกम्मํ นาม ฯ

(อภิธรรมมคตวิภาวิณีฎีกา ปริเฉทที่ ๕ หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖)

๒. สตฺตธา ตตถ สงฺคโหติ วตฺวา ปฺน ตํ ทสฺเสตฺถํ สงฺกปฺปสฺสทฺธิ จาติอาทิ วุตฺตํ
 ฯ ตตถ วิริยํ นวญฺจานํ สมฺมปฺปธานจตุกกวิริยทฺธิปาทวิริยินฺทฺริยวิริยพลวิริย สมฺโพชนฺจ-

สมมวายามวเสน นวกิจจตุตา ฯ อฏฐฎจนา สติ สติปฏฐานจตุกกสตินุทริยสติพลสติ-
 สมโพชฌงคสมมาสตีวเสน อฏฐกัจจตุตา ฯ สมาริ จตุฎฐาโน สมารินุทริยสมาริพลสมาริ-
 สมโพชฌงคสมมาสมาธิวเสน จตุกัจจตุตา ฯ ปรุณา ปรุณจฎฐาณา วิมีสิทธิปาพปรุณณินุทริยปรุณา-
 พลธมฺมวิจยสมโพชฌงคสมมาทิกุจิวเสน ปรุณจกัจจตุตา ฯ สทุธา ทุฎฐาณา สทุธินุทริยสทุธา-
 พลวเสน ทุวิกัจจตุตา ฯ โลกุตตเร อฏฐวิเรปี สทุเพ สดตตตีสธมฺมา โหนติ ฯ
 สงกปป์ติโย น วา โหนติ ทุคิยาทิจฌานิกะ สงกปป์สส จตุตถปรุณจมชฌานิกะ ปิติยา จ
 อสมุภาโต น โหนติ วา ฯ โลกิเยปี จิตเต สีลวิสุทฺธาทิจพิสุทฺธิปรุวคตฺติยํ ยถาโยคํ
 ตํตํกัจจสส อนุรูปวเสน เกจิ กตฺถจิ วิสุํ วิสุํ โหนติ กตฺถจิ น วา โหนติ ฯ

(อภิธัมมัตตวินิฉิกขา ปริเดทที ๗ หน้า ๒๒๖)

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๙

แปล มคธเป็น ไทย

พ.ศ. ๒๕๔๑

๑. กรรมใด อันสัตว์พึงเสวยในทิวฐธรรม คือในอรรถภาพที่เห็นประจักษ์ ได้แก่ ที่เป็นปัจจุบันนั้น ด้วยอำนาจเสวยวิบาก เพราะเหตุนั้น กรรมนั้น ชื่อว่า ทิวฐธรรมเวทนิยกรรม ฯ กรรมอันสัตว์พึงเกิดขึ้นเสวยในภพอันเป็นลำดับติดต่อกันจากภพปัจจุบัน ชื่อว่า อุปปัชชเวทนิยกรรม ฯ กรรมอันสัตว์พึงเสวยในภพต่อๆ ไป คือ ในอรรถภาพใด อรรถภาพหนึ่งอื่นจากอรรถภาพปัจจุบัน ชื่อว่า อปรာปรียเวทนิยกรรม ฯ กรรมที่ได้มีเสร็จแล้ว คือ กรรมที่ไม่สมควรพูดว่า วิบากของกรรมนั้น ได้มีแล้ว มีอยู่ หรือว่าจักมี ชื่อว่า อโหสิกรรม ฯ บรรดากรรม ๔ อย่างนั้น ชวนจิตดวงที่ ๑ ซึ่งถึงภาวะมีพลังรุนแรง เพราะไม่ถูกกรรมที่เป็นข้าศึกทั้งหลายครอบงำ และเพราะได้ความพิเศษ โดยปัจจัยพิเศษ เป็นธรรมชาติดียิ่ง ด้วยอำนาจความปรุงแต่งเบื้องต้นเช่นนั้น มีปรกติให้ผลในอรรถภาพนั้นนั่นแหละ ชื่อว่า ทิวฐธรรมเวทนิยกรรม ฯ ความจริง ชวนจิตดวงที่ ๑ นั้น ไม่ใช่เป็นกรรมที่เพิ่งถึงการเข้าไปตรองความสืบต่อที่เป็นไป (ของกรรมอื่นเสีย) ในความสืบต่อแห่งชวนจิตที่มีพลังรุนแรง โดยประการดังกล่าวแล้ว เพราะเป็นไปด้วยอำนาจทำอุปการะหรือทำการเบียดเบียน ในท่านผู้ประกอบด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย และไม่ใช่เป็นกรรมที่เพิ่งถึงการได้โอกาส เหมือนกับกรรมทั้งสอง (คือ อุปปัชชเวทนิยกรรม และอปรာปรียเวทนิยกรรม) นอกนี้ เพราะเป็นกรรมที่มีวิบากน้อย โดยไม่ได้เอาเสวนปัจจัย เพราะเหตุนั้น ชวนจิตดวงที่ ๑ นั้น จึงให้วิบากที่เป็นเหตุกะ ซึ่งเป็นเพียงวิบากในปวัตติกาล ในอรรถภาพนี้เท่านั้น เปรียบเสมือนต้นไม้ที่มีเพียงดอก (แต่ไม่มีผล) ฉะนั้น ฯ

ส่วนชวนจิตดวงที่ ๗ ซึ่งให้สำเร็จความต้องการ เป็นชวนจิตที่ให้ความต้องการ มีการให้ทานเป็นต้นสำเร็จได้ด้วยดี ได้ความพิเศษโดยนัยที่กล่าวแล้ว มีปรกติให้วิบากในอรรถภาพถัดไป ชื่อว่า อุปปัชชเวทนิยกรรม ฯ ก็ ชวนจิตดวงที่ ๗ นั้น ครั้นให้ปฏิสนธิแล้ว ก็ให้วิบากในปวัตติกาลด้วย ฯ แต่เมื่อชวนจิตดวงที่ ๗ นั้น ไม่ให้ปฏิสนธิ เสียแล้ว ก็ไม่มีคำพูดว่า ย่อมให้วิบากในปวัตติกาล ฯ ความจริง ฐานอันเป็นลำดับติดต่อกันแห่งจตุติ เป็นโอกาสของอุปปัชชเวทนิยกรรม อาจารย์ทั้งหลายกล่าวไว้ว่า ก็เมื่อชวนจิตดวงที่ ๗ นั้น ให้ปฏิสนธิแล้ว ชวนจิตดวงที่ ๗ นั้น ย่อมให้วิบากในปวัตติกาล ได้ แม้ตั้ง ๑๐๐ ชาติ ฯ ชวนจิต

๕ ดวง ที่เป็นไป (คือ เกิด) ในท่ามกลางชวนจิตดวงแรก กับดวงสุดท้าย ซึ่งไม่ถึงความเป็น
ทัญญูธรรมเวทนียกรรมเป็นต้น เพราะเว้นจากเหตุตามที่กล่าวแล้ว ให้วิบากสำเร็จได้ใน
ปฏิสนธิกาลและปรวัติกาล เมื่อมีการได้โอกาสในกาลใดกาลหนึ่ง เพราะเป็นกรรมที่มีสภาวะ
คือการให้วิบากยังไม่ถูกตัดรอน ชื่อว่า อปราปรเวทนียกรรม ๑ หนึ่ง กรรม ๒ อย่าง (คือ ทัญญู
ธรรมเวทนียกรรมและอุปปัชชเวทนียกรรม) เบื้องต้น ที่ล่วงเลยกาลของตนๆ ไปแล้ว ก็ชื่อว่า
เป็นอโหสิกรรม และเมื่อปราปรเวทนียกรรมที่ ๓ ก็ชื่อว่า เป็นอโหสิกรรมได้ ในเมื่อความ
เป็นไปแห่งสังสารวัฏชาติลงแล้ว ๑

๒. ท่านพระอนุชชาจารย์กล่าวว่า ในโพธิปักขิยสังคหะนั้น มีการรวบรวมสภาวะธรรมไว้
๗ หมวด ดังนี้แล้ว หวังจะแสดงการรวบรวมสภาวะธรรมนั้นซ้ำอีก จึงกล่าวคำว่า **สจฺกปฺปสฺสทฺธิ**
จ ดังนี้เป็นต้น ๑ บรรดาสภาวะธรรม ๑๔ ประการนั้น วิริยเจตสิก ชื่อว่า มีฐานะ ๔ ประการ
เพราะทำหน้าที่ ๔ อย่าง คือ สัมมัมปธาน ๔ วิริยทธิบาท (๑) วิริยินทรีย์ (๑) วิริยผละ (๑)
วิริยสัมโพชฌงค์ (๑) สัมมาวายามะ (๑) ๑ สติเจตสิก ชื่อว่า มีฐานะ ๘ ประการ เพราะทำหน้าที่
๘ อย่าง คือ สติปฏิฐาน ๔ สตินทรีย์ (๑) สติผละ (๑) สติสัมโพชฌงค์ (๑) สัมมาสติ (๑) ๑
เอกัคคตาเจตสิก ชื่อว่า มีฐานะ ๔ ประการ เพราะทำหน้าที่ ๔ อย่าง คือ สมานินทรีย์ (๑)
สมาธิผละ (๑) สมาธิสัมโพชฌงค์ (๑) สัมมาสมาธิ (๑) ๑ ปัญญินทรีย์เจตสิก ชื่อว่า มีฐานะ ๕
ประการ เพราะทำหน้าที่ ๕ อย่าง คือ วิมังสทธิบาท (๑) ปัญญินทรีย์ (๑) ปัญญาผละ (๑)
ขัมมวิจยสัมโพชฌงค์ (๑) สัมมาทัญญู (๑) ๑ สัทธาเจตสิก ชื่อว่า มีฐานะ ๒ ประการ เพราะ
ทำหน้าที่ ๒ อย่าง คือ สัทธินทรีย์ (๑) สัทธาผละ (๑) ๑ ในโลกุตตรจิตแม้ทั้ง ๘ ดวง ย่อม
มีธรรมครบทั้ง ๓๗ ประการ หรือว่า วิตกเจตสิก กับปิติเจตสิก ไม่มี คือ หรือว่า ชื่อว่ามี
อยู่ก็หาไม่ได้ เพราะวิตกเจตสิกไม่เกิดในทุติยฌานิกจิตเป็นต้น และเพราะปิติเจตสิกไม่เกิดใน
จตุตถฌานิกจิตและปัญจฌานิกจิต ๑ แม้ในโลกียจิต (๘๑ ดวง) สภาวะธรรมบางเหล่า ก็เกิด
มีแยก ๆ กัน ในจิตบางดวงตามที่ประกอบได้ คือ ด้วยอำนาจที่เหมาะสมแก่หน้าที่นั้นๆ ใน
ความเป็นไปแห่งวิสุทธิติ ๖ ประการมีศีลวิสุทธิเป็นต้น หรือว่า ไม่เกิดมีในจิตบางดวง ๑

พระธรรมวโรดม คุณสมุปฺโน วัดเบญจมบพิตร
สนามหลวงแผนกบาลี

แปล
ตรวจแก้.